

Cílem této práce je posouzení vzájemných vztahů dvou důležitých odvětví českého práva, a to právních prostředků ochrany životního prostředí na straně jedné a právní úpravy obcí jakožto klíčového prvku veřejné správy¹ i účasti občanů na správě věcí veřejných prostřednictvím samosprávy na straně druhé.

Právo životního prostředí je v podmínkách České republiky poměrně mladý samostatný právní obor, který v posledních letech zažil a stále zažívá dynamický rozvoj. Ten bere inspiraci v nově objevovaných či akceptovaných poznacích o potřebě ochrany životního prostředí stejně jako v nutnosti harmonizace obzvláště s právem Evropských společenství.

Také postavení obcí v českém právu prošlo sice podstatně delším, ale podobně bouřlivým vývojem. Současná právní úprava je založena na principu dvoukolejnosti, čímž staví obce do dvojznačné, často až schizofrenní role. Ta se dosti významně projevuje právě na poli ochrany životního prostředí, neboť zde dochází ke střetávání zájmů obce při péči o blaho svých občanů, obhospodařování svěřeného majetku (které mnohdy spíše akcentují ekonomická hlediska před ekologickými) a úkolů uložených obcím v rámci výkonu státní správy. Dalším problémovým místem je nalezení vhodného rozdělení působností v rámci hierarchie orgánů státní správy, a to kvůli třem různým kategoriím obecních úřadů, stejně jako vymezení vůči nadřízeným orgánům, tedy krajským úřadům, Ministerstvu životního prostředí ČR a také speciálním orgánům státní správy ochrany životního prostředí.

Téma jsem si zvolil ze dvou důvodů. Za prvé je mi blízké proto, že pocházím z malého města Slavičína ležícího v CHKO Bílé Karpaty. Převážně z tohoto regionu také vyberu příklady, na kterých budu ilustrovat problémy, jimiž se v této práci zabývám. Druhým důvodem je malá zpracovanost tohoto tématu, ke kterému neexistuje žádná soubornější práce. Jak je dáno povahou tématu propojujícího dva, byť příbuzné, obory, bude nutné vybírat a vhodně kombinovat zdroje z oblasti práva správního a práva životního prostředí. Za značnou výhodu této problematiky považuji její úzký vztah k praxi, a to jak rozhodovací, tak i normotvorné či plánovací, a to na úrovni nám všem, občanům a zároveň adresátům právních norem i správních rozhodnutí, velmi blízké.

Rozličnost složek životního prostředí a z toho se odvíjející početnost jednotlivých specializovaných odvětví práva životního prostředí mne vedly k rozhodnutí vybrat při vytváření této diplomové práce pouze určitou skupinu úzce souvisejících předpisů. Na nich provedu rozbor činností obcí, analýzu současné právní úpravy se zaměřením na některá její bolestivá místa a pokusím se nabídnout úvahu nad případnými budoucími řešeními de lege ferenda.

Z právní úpravy složek životního prostředí jsem zvolil ochranu přírody a krajiny, ke které připojuji úzce sepnatou právní úpravu ochrany lesa a zemědělského půdního fondu. Jde sice dle mého názoru o možná méně technicko-právní problematiku ve srovnání s druhou nabízející se skupinou předpisů (tedy ochranou ovzduší, vod nebo úpravou zdrojů ohrožení životního prostředí³), na druhou stranu se ale jedná i z laického pohledu o tu nejvlastnější a nejzřetelnější část životního prostředí a zároveň z hlediska diplomanta nabízející mnoho příležitostí k ilustraci komplexnosti a složitosti úlohy obcí v ochraně životního prostředí z pohledu práva. Pochopitelně je však nemožné vyhnout se pramenům obecné části práva životního prostředí, které vytvářejí nezbytný rámec, a také průřezovým předpisům, jako jsou úpravy územního plánování nebo poskytování informací o životním prostředí.

Práce je rozdělena do pěti částí, jejichž řazení a obsah je dán postupem směřujícím od obecného, tedy od definic pojmů obec a ochrana životního prostředí, přes jejich propojení v orgánu státní správy ochrany životního prostředí až ke konkrétnímu

v podobě rozboru vybraných agend obce v okruhu právní úpravy popsaném v předchozím odstavci.

První část práce se obecně věnuje termínu obec převážně z pohledu ústavního a správního práva. Zachycuje historický vývoj tohoto právního institutu na území ČR a jeho zakotvení v ústavním pořádku v současnosti a dále pokračuje základním popisem orgánů obce. Následující dvě kapitoly jsou zaměřeny na vysvětlení dichotomie přenesené a samostatné působnosti obcí, základní principy fungování obce při výkonu obou těchto působností, přičemž v rámci přenesené působnosti je provedena definice pojmu ochrana životního prostředí a popsána soustava orgánů státní správy ochrany životního prostředí a role obcí v ní.

Jádrem práce jsou části čtvrtá a pátá, které mapují jednotlivé činnosti obcí při ochraně životního prostředí z pohledu hmotně-právní náplně agendy obcí, respektive procesních úprav, podle kterých je v tomto úseku postupováno. Pro strukturu páté (hmotně-právní) části jsem zvolil tři různé, ale zároveň i vzájemně provázané okruhy problémů, které považuji za ilustrativní s ohledem na roli obcí při ochraně životního prostředí a které si dle mého názoru zaslouží větší pozornost.

Závěr je pak věnován obecnému zhodnocení právní úpravy, zdůraznění jejich předností a problematických míst a následně nabídnutí možností de lege ferenda.